

**Skolēni ar lasīšanas
traucējumiem - lielākā un
ignorētākā speciālo
vajadzību grupa Latvijā**

Latvijas Disleksijas biedrība

Marta Tilhena

Baiba Tilhena

Speciālās izglītības modelis un tās kvalitāte

- Latvija vienīgā ES valsts, kurā pastāv speciālo izglītības programmu modelis.
- Speciālās izglītības programmas neefektīvas, jo katrā apvieno vairākas diagnozes (programma valodas traucējumiem - 19 dažādām diagnozēm).
- Praksē: Speciālajā izglītības iestādē “Valodiņa” skolēns 4 gadus atstāts 1. klasē. 8. klasē ir 21 gadu vecs, un pamet izglītības iestādi, lai strādātu.

Disleksijas izplatība Latvijas skolēnu vidū (šobrīd ~199 000 skolēnu)

- OECD (2012.g.) SSNP datiem - 17% Latvijas 15-gadīgo jauniešu lasītprasme ļoti zema (pirmajā no 5 kompetences līmeņiem)¹
- Nevienprātība statistikā:
 - Disleksija ir 5% populācijas – kas ir ~9950 Latvijas skolēnu.²
 - Disleksija ir 1% populācijas – kas ir ~1990 Latvijas skolēnu.³
- Realitātē (kopš 2008.g.) – 108 skolēni jeb 0,05% skolēnu, kas saņēmuši atzinumu par disleksiju.

¹ http://www.ipi.lu.lv/uploads/media/Latvija_SSNP_2012_pirmie_rezultati_un_secinajumi.pdf

² S. Tūbele. Disleksija vai lasīšanas traucējumi. Rīga: RaKa, 2008, 12.

³ S. Tūbele VISC mājas lapā,

http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/las_trauc_disleksija.pdf, skatīts

26.05.2015.

Skolēna ar speciālām vajadzībām integrēšana vispārējās izglītības iestādē

- Vispārējās izglītības likums neuzliek par pienākumu speciālās izglītības programmu licenzēt.
- 22 Latvijas izglītības iestādēs licenzēta speciālā izglītības programma skolēniem ar valodas traucējumiem.

Atbilstoša izglītības pakalpojuma saņemšana atkarīga no izglītības iestādes pretimnākšanas vai vecāku zināšanām par sava bērna tiesībām, nevis no skolēna tiesībām uz izglītību.

Speciālās izglītības finansēšana

- Finansējums seko institūcijai vai speciālajai izglītības programmai, nevis skolēnam.
- Finansēšana caur pedagogu algām. Nav finansējuma speciālo mācību palīgīdzekļu iegādei.
- Finansēšanas modelis necaurspīdīgs - finanšu dalījums atkarīgs no pašvaldības, pēc tam no iestādes.

Negarantē, ka katrs skolēns ar speciālām vajadzībām tiešām saņem viņa vajadzībām atbilstošu atbalstu.

Skolēns ar lasīšanas traucējumiem vidējā izglītībā

- Speciālās programmas neesamība.

«[..] speciālās izglītības programmas vidējā izglītībā nav paredzētas, uzskatot, ka traucējums ir kompensēts, bet neizslēdzot iespēju saņemt atbalsta pasākumus izglītības procesā [..]»¹

- Neiespējamība saņemt papildu finansējumu.
- Pieaugot izglītības satura sarežģītībai, apjomam, nepieciešamība pēc atbalsta pasākumiem tikai pieaug.

¹ IZM ., Informatīvais ziņojums. „Par atbalsta pasākumiem speciālo izglītības iestāžu pastāvēšanai izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā”, 2014. gads

Atbalsta pasākumi mācību procesā

- Izglītības iestāde izstrādā individuālu izglītības programmas apguves plānu (IIP) skolēniem, kas integrēti vispārējās izglītības iestādē.
- IIP kvalitāte atkarīga no pedagogu, speciālistu zināšanām par lasīšanas traucējumiem.
- VISC metodiskie materiāli - IIP var izstrādāt pēc pedagoga iniciatīvas, arī ja nav oficiāla atzinuma par speciālo vajadzību.
- Tiesu prakse – skola atsakās izstrādāt IIP bez pedagoģiski medicīniskās komisijas atkārtota atzinuma par atbalsta pasākumu nepieciešamību vidējā izglītībā.

VISC ieteiktie atbalsta pasākumi skolēnam ar valodas traucējumiem

1. Skolēnam ar disleksiju - skolotājs 1 (2) reizes lasa priekšā uzdevumu nosacījumus.
2. Valodas traucējumiem, kas neļauj demonstrēt runātprasmi, var atbrīvot no mutvārdu daļas kārtošanas.
3. Palīgīdzekļi, kas palīdz labāk uztvert tekstu (izmantoti mācību procesā).
4. Tekstu palielinātā drukā.
5. Skolēnam ar disgrāfiju - atgādnes par gramatikas likumiem (izmantoti mācību procesā).

Neefektīvi un zinātniski nepamatoti atbalsta pasākumi.
Pretestība informācijas komunikāciju tehnoloģiju (IKT) izmantošanā.

Biedrības īstenošanā interešu aizstāvība

- Izglītības likuma grozījumu rosināšana (2014. g.)
- Grozījumu rosināšana MK Not. 710 - iekļaut IKT (2014. g.);
- IAP un to Rīcības plāna komentēšana valdībā, Saeimā un IZM (2013.-2015.g.).
- Digitālu eks. darbu un IKT virzīšana Saeimā (2012.g.). VISC un Tiesībsargs iesaka datora un digitālu eksāmenu vietā "lineālu ar caurumiņu" un krāsainas uzlikas, jo "tas jau esot gluži tas pats, kas dators".

Secinājumi

- Tiesiskais regulējums veicina skolēnu segregāciju un nošķiršanu.
- Daudz administratīvu barjeru speciālās izglītības pakalpojuma saņemšanai.
- Nepieciešams atteikties no speciālo izglītības programmu īstenošanas, kā neefektīva un dārga speciālās izglītības modeļa. Tā vietā attīstot IIP realizāciju un pēctecību visās izglītības pakāpēs.
- Finansējums katram individuālam skolēnam ar speciālo vajadzību jebkurā izglītības iestādē un pakāpē.

Secinājumi II

- VISC un IZM piedāvātie esošie atbalsta pasākumi ir neefektīvi un zinātniski nepamatojami. Tiek ignorēti ieteikumi šo atbalsta pasākumu jēgpilnai optimizēšanai un tam paredzēto līdzekļu izmantojumam.
- IKT būtiskā nepieciešamība, lai skolēniem ar lasīšanas traucējumiem nodrošinātu pieeju informācijai un dotu iespējas adekvāti parādīt savas zināšanas.

Paldies par uzmanību!